

УДК 37.01

Н. М. Градецькакандидат юридичних наук, доцент
Класичний приватний університет**ВПЛИВ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА ФОРМУВАННЯ
ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ ЮРИСТА-МІЖНАРОДНИКА**

У статті розглянуто деякі аспекти модернізації та підвищення якості підготовки юристів-міжнародників. Зазначено, що ефективність формування фахівця в галузі міжнародного права та міжнародних відносин в освітньому процесі може бути забезпечена за допомогою реалізації принципу систематизації й міждисциплінарної диференціації елементів професійної компетентності. Важливе значення при цьому мають урахування принципу взаємодії галузей освіти, орієнтація на сучасні інноваційні методи навчання.

Ключові слова: юрист-міжнародник, інформаційні технології, цифрові освітні ресурси, лекції з використанням інформаційних матеріалів, мультимедійні технології, інноваційні методи.

I. Вступ

Міжнародні тенденції та процеси продовжують змінювати сталі за останні десятиліття параметри світової системи, що зумовило необхідність підготовки висококваліфікованих фахівців з міжнародного права та міжнародних відносин різних освітньо-кваліфікаційних рівнів відповідно до державних стандартів, здатних діяти в ринкових умовах.

Сучасні дослідження в галузі міжнародних відносин носять багато в чому міждисциплінарний характер. Майже щороку в навчальні плани вводяться нові дисципліни й курси, що є відповіддю освітнього співтовариства на глобальні зміни й виклики: кросс-культурний менеджмент, міжкультурна комунікація у бізнес-середовищі, політична психологія, етнопсихологія, психологія в економіці й управлінні тощо. Отже, сфера професійних інтересів фахівців-міжнародників стрімко розширюється. Поглиблюється науково-теоретичний рівень підготовки юриста-міжнародника та водночас посилюється її практичне спрямування. Таким чином, спектр знань, умінь, навичок представника цієї професії сьогодні значно збільшується й вимагає від суб'єктів освітньо-правової діяльності знань як у власне правових галузях, так і в суміжних із правом сферах, потребує ґрунтовної загальної та фахової методологічної підготовки, вільного володіння методикою і практикою правових досліджень, сучасним мовним і технічним інструментарієм (перший передбачає вільне володіння кількома мовами у їх різних стильових різновидах, другий – комп'ютерною та іншою технікою, що використовується у юридичній діяльності) [6, с. 7].

Новітні підходи щодо підготовки фахівців у сфері міжнародного права та міжнародних відносин розглядали в своїх працях О. В. Буткевич, Л. І. Волова, Г. П. Денис, О. В. Задорожний, А. С. Мацко, Л. М. Невара, К. О. Насечко та ін.

II. Постановка завдання

Метою статті є визначення шляхів модернізації та підвищення якості професійної підготовки юристів-міжнародників у сучасних умовах.

III. Результати

Стратегічна мета реформування й модернізації вищої освіти і науки України полягає у створенні ефективного інноваційного освітнього середовища у вищих навчальних закладах через сприяння прогресивним нововведенням, упровадженні найсучасніших технологій і моделей навчання в навчальний процес, що має здійснюватися “з урахуванням можливостей сучасних інформаційних технологій навчання та орієнтуватися на формування освіченої, гармонійно розвинутої особистості, здатної до постійного оновлення наукових знань, професійної мобільності та швидкої адаптації до змін у соціально-культурній сфері, системі управління та організації праці в умовах ринкової економіки” [2, с. 242].

В епоху високих технологій і величезного об'єму інформації студенти надзвичайно активно використовують новітні носії інформації – телебачення, комп'ютери, Internet. Це пов'язано, перш за все, із новими вимогами до спеціаліста XXI ст. та новими технічними можливостями, які дають ці носії: швидкий доступ до інформації, її накопичення та збереження, швидкість обміну новими інформаційними матеріалами та можливостями створення доступної бази таких матеріалів.

Динаміка розвитку суспільства показала, що традиційних методів і засобів навчання недостатньо для підвищення якості підготовки юриста-міжнародника. Цей факт вказує на необхідність впровадження інноваційних підходів до навчання у сфері вищої профе-

сійної освіти, у тому числі інноваційних освітніх програм, що включають перехід навчального процесу на нові сучасні електронні, комп'ютерні, web-орієнтовані технології, системи on-line навчання, тобто перехід до навчання із застосуванням новітніх інформаційних технологій.

Впровадження в діяльність навчального закладу інформаційних технологій стала пріоритетним напрямом реалізації державної освітньої політики. На виконання Закону України "Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки" освітня галузь почала активно модернізувати процес професійної підготовки фахівців різних спеціальностей, впроваджуючи інформаційні і комунікаційні технології та засоби навчання. Серед основних переваг інформаційних технологій навчання варто визначити наочність, скомбінованість засобів, що використовуються при презентації навчального матеріалу, що є поєднанням аудіо-, відеоматеріалу, графічних зображень, анімації, доступ до світових інформаційних ресурсів. Нині широко застосовуються електронні підручники, тестові завдання з можливістю автоматизованої обробки результатів, різні бази даних, електронні бібліотеки, мультимедійні технології, інтернет-конференції, дистанційні технології. Сьогодні за допомогою Інтернету можна організувати зі студентами обмін повідомленнями у режимі реального часу, проводити відео конференції між співрозмовниками, які територіально віддалені один від одного. Найоптимальнішими способами опосередкованого спілкування учнів і студентів різних навчальних закладів є чати, форуми, Skype-технології. Спільна соціально-інтерактивна діяльність дає змогу кожному користувачеві максимально проявити свої інтелектуальні та творчі здібності, заохочує до самостійності та ініціативності в ухваленні рішень [5, с. 48–53].

На основі мультимедіа створюються повноцінні електронні навчальні посібники, підручники. Такі підручники відрізняються великою інформаційністю, інтерактивністю матеріалу. Гіперпосилання, вживані в електронних підручниках, дають змогу звертатися в процесі вивчення нового матеріалу до довідкових джерел і додаткової інформації. Окрім основного текстового матеріалу підручники містять інтерактивні засоби навчання, анімації, мультимедіа, аудіо-, відеозаписи.

Інтерактивна діяльність поєднує співробітництво мовленнєвих партнерів та керуваність дій студентів з боку викладача, передбачає відмову від стандартних способів розв'язання комунікативних завдань, забезпечує формування інформаційно-комунікативної компетентності студента у відносно вільній творчій атмосфері. Головним завданням використання мультимедіа та ін-

ших будь-яких нових технологій в освіті є надання викладачу та студенту максимальної свободи вибору форм і методів роботи та полегшення передавання знань, формування вміння і навичок.

Використання сучасних досягнень науки й технологій в учбовому процесі спрямовано на підвищення якості підготовки фахівців, розвиток у студентів-міжнародників творчих здібностей, уміння самостійно приймати рішення. Інноваційні методи передбачають зростання ролі студента, тобто зміщення центру навчального процесу від викладача до студентів, посилення функції підтримки студента, допомоги йому в організації індивідуального навчального процесу. Відтак перехід до інформаційного суспільства вимагає від системи освіти вирішення принципово нових проблем, що обумовлює перегляд педагогічних позицій, критичної переоцінки науково-теоретичних і емпіричних основ професійної освіти. Завдання сучасних викладачів полягає в тому, щоб навчити студентів відбирати й аналізувати інформацію, сформулювати відповідний тип професійного мислення, розкрити шляхи подальшого вдосконалення своєї професійної компетентності. Отже, викладач має можливість впливати на формування особистості студента. Саме викладач може навчити майбутніх міжнародників аргументовано відповідати на питання, міркувати, узагальнювати фактичний матеріал, роблячи обґрунтовані висновки, приймати рішення і брати на себе відповідальність за прийняті рішення. Таким чином, викладач безпосередньо бере участь у формуванні професійно значущих компетенцій учнів.

Однак слід зазначити, що в сучасних умовах, коли студенти більш технічно грамотні й часто краще за викладачів володіють новими інформаційними технологіями, викладач перестав бути єдиним джерелом інформації. Спостерігається негативна тенденція щодо ослаблення ролі лекції у професійній підготовці, оскільки наразі доступною стала велика кількість джерел інформації, що й знижує її інформативну функцію. Для підвищення ефективності лекційних занять доцільно застосовувати заходи з активізації інтелектуальної діяльності студентів засобами сучасних технологій. В умовах комп'ютеризації навчального процесу системне використання мультимедійних засобів стає чинником, який дає змогу інтенсифікувати лекційні заняття [1, с. 20–25]. Свою ефективність показали лекції у режимі презентації з використанням програми MS PowerPoint, складовими якої є сукупність слайдів з відповідним текстом, графікою, анімацією і звуком, який супроводжує виклад основного матеріалу лекції, концентруючи увагу студентів на головних аспектах теми. Одночасно

інтенсифікується і робота викладача, оскільки розроблені матеріали легко поновлюються, доповнюються, удосконалюються, зберігаються. Лекції з використанням презентацій, слайдів, аудіо- і відеоматеріалів підвищують інтерес до вивчення нового матеріалу та сприяють більш якісному засвоєнню теоретичного матеріалу. Так, при вивченні теми "ООН, її структура і органи" перегляд засідання Ради Безпеки ООН знайомить студентів з процедурою проведення нарад по безпеці в найбільшій міжнародній організації – Організації Об'єднаних Націй. Онлайн відвідування сайту ООН дає змогу оцінити масштаби діяльності цієї організації, сформулювати знання про її структуру, вивчити нормативні акти й рішення, що приймаються нею. Відеозаписи реальних судових засідань, викладені на сторінках мережі Інтернет, можуть бути використані при наочному первинному ознайомленні з особливостями цивільного й арбітражного процесу.

Використання інтернет-ресурсів як засобу навчання позитивно впливає на формування правової культури студентів і дає змогу поглиблено вивчати новий матеріал; нормативні документи, рішення судів, у тому числі й міжнародних, формують політичну культуру та уміння орієнтуватися в потоці інформації [4].

Інформаційні технології сприяють інтенсифікації учбового процесу, оскільки за меншу кількість часу дають змогу освоїти більший об'єм інформації, що допомагає ефективно використати аудиторний час і більш детально вивчити те або інше теоретичне питання, приділити більш уваги рішенням практичних завдань.

Таким чином, інформаційні технології дають змогу підвищити якість підготовки юриста-міжнародника, що є систематизованим об'єднанням усіх уніфікованих вимог, компонент, інформаційних ресурсів і технологій, що впливають на специфіку й ефективність підготовки випускників за рахунок інформатизації навчальної, позааудиторної, науково-дослідної і організаційно-управлінської діяльності ВНЗ. Побудова учбового процесу із застосуванням сучасних інформаційних технологій як в аудиторний, так і у позааудиторний час сприяє підтримці інтересу студентів до навчання, високому рівню самомотивації, а також сприяє підвищенню якості фахівців у галузі міжнародних відносин [1, с. 20–25].

Вимоги сучасного суспільства радикально змінили завдання навчання іноземним мовам: сьогодні потрібні не просто люди, що володіють іноземною мовою, потрібні фахівці з міжнародного й міжкультурного спілкування. Окрім високого професійного рівня сучасний фахівець з вищою освітою повинен володіти достатньо високим рівнем

мовної і іншомовної компетентності для подальшої професійної діяльності, що забезпечує професійне зростання на основі вітчизняних і зарубіжних досягнень, обмін досвідом із зарубіжними колегами, здійснення наукових досліджень тощо. Оскільки професійна діяльність юриста-міжнародника нерозривно пов'язана з вільним володінням іноземною мовою, то варто звернути найбільш увагу саме на формування іноземної комунікативної компетенції, як на важливий компонент комунікативної культури, що є невід'ємною складовою підготовки "міжнародників". Без знання іноземних мов неможливо уявити кваліфікованого фахівця в галузі міжнародного права. У деяких випадках більшу частину свого робочого часу юрист-міжнародник витрачає на вивчення та підготовку документів на іноземній мові.

Іноземні мови повинні знайти своє досить вагоме місце у викладанні спеціальних дисциплін, у проведенні наукових досліджень, у написанні статей, збірок іноземною мовою.

Викладання іноземної мови для "міжнародників" формується під впливом двох основних факторів, а саме: викликів сучасного світу, зокрема глобальних процесів, а також позиціонування іноземної мови як одного із профільних предметів, що передбачає вивчення і викладання цього фаху в більшій обсязі, ніж пропонується іншими гуманітарними факультетами.

Вже давно відчувається необхідність посилити насамперед англomовну підготовку викладачів спеціальних дисциплін, адже сьогодні великий об'єм професійної інформації поступає саме в англomовній версії. Окрім того, усе більш затребуваними стають програми навчання англійською мовою, особливо в магістратурі. Наявність викладачів, спроможних читати курси на іноземній мові, робить ВНЗ конкурентоспроможним. Нове покоління викладачів, аспірантів і магістрантів має готуватися до "активної професійної двомовності" – говорити й писати по-англійськи вільно. У західноєвропейських країнах вже набрала силу тенденція до розвитку в університетах неанглomовних країн повноцінних модулів викладання англійською мовою (бакалаврів, магістрів, програм підготовки аспірантів). Впровадження англійської мови як мови викладання спеціальних дисциплін різко розширює можливості залучення до учбового процесу іноземної професури, а участь зарубіжних викладачів в учбовому процесі, згідно з критеріями ЄС, розглядається як один з найважливіших засобів забезпечення вдосконалення освіти й "освітньої переваги" випускників університетів [6, с. 7].

IV. Висновки

Нові державні освітні стандарти орієнтовані на практику. За їх основу покладений

компетентнісний підхід, що передбачає здатність використати знання, уміння й навички в практичній професійній діяльності. Сучасні компетенції для роботи в міжнародному середовищі далеко виходять за межі уявлень, сталих у минулому або позаминому десятилітті.

Головне завдання ВНЗ, що здійснює підготовку фахівців-міжнародників на сучасному етапі, полягає в тому, щоб спрямувати студента постійно вчитися, здобувати нові знання, сформувати навички самостійного дослідницького пошуку, виявляти творчість у вирішенні складних професійних проблем і ситуацій.

Сучасна освіта без використання інформаційних технологій практично неможлива. Використання мультимедійних засобів у процесі навчання дає змогу уявити навчальний матеріал не лише в традиційному, а й у більш доступному для сприйняття студентами візуально-вербальному виді. Використання таких технологій у поєднанні з традиційними методами навчальної роботи сприяє більш ефективному навчальному процесу.

Специфіка підвищення якості підготовки спеціалістів галузі міжнародного права та міжнародних відносин полягає в тому, що цю категорію фахівців необхідно навчати не лише професійним умінням і навичкам, а й готовності приймати рішення, брати на себе відповідальність за ці рішення, здійснювати професійну діяльність іноземною мовою. Виявлено, що іноземні мови історично є професійною домінантою в підготовці юристів-міжнародників.

Соціокультурні пріоритети визначили сучасну мету професійної мовної підготовки фахівців-міжнародників як формування професійно значущих компетенцій на тлі загальнокультурного розвитку особистості. У зв'язку з цим, зміст професійної іншомовної підготовки розглядається як розвиток конкретних професійних компетенцій і підготовка студентів до професійної міжкультурної комунікації.

Своєрідність завдань професійної підготовки фахівців-міжнародників відображена в створенні навчального середовища, ґрунтованого на: а) особливих вимогах держави до підготовки фахівців-міжнародників; б) відборі навчальних матеріалів з урахуванням професіоналізації навчання і компетентнісного підходу; в) інноваційних педагогічних технологіях, що дають змогу сформувати професійно значущі компетенції; г) підготовці до міжкультурної комунікації; д) додатковій підготовці педагогічних кадрів [3, с. 25–28].

Ефективність формування професійної компетентності в процесі фахової підготовки

“міжнародників” може бути забезпечена за допомогою реалізації принципу систематизації й міждисциплінарної диференціації елементів професійної компетентності. Важливе значення при цьому мають урахування принципу взаємодії освітніх областей і орієнтація на сучасні інноваційні методи навчання.

Розглядаючи формування професійних компетенцій, не можна забувати про їх діалектичний взаємозв'язок із загальнокультурними компетенціями.

Процес формування професійних навичок має бути спрямованим на формування особистості майбутнього фахівця – носія загального й професійного світогляду, ціннісних орієнтацій та переконань. А це можливо тільки за умов міжпредметної інтеграції, яка опосередкує цілісність і єдність особистісного та професійного розвитку людини.

Список використаної літератури

1. Авдеєнко А. П. Інтенсифікація і підвищення ефективності лекційних занять / А. П. Авдеєнко, Л. В. Дементій, Г. Л. Юсіна // Нові технології навчання : наук.-метод. зб. – Наук. метод. центр вищої освіти, 2003. – Вип. 35. – С. 20–25.
2. Вища освіта і Болонський процес : навч. посіб. / авт. кол.: М. Ф. Степко, Я. Я. Болубаш, В. Д. Шинкарук та ін. – Тернопіль : Навчальна книга : Богдан, 2004. – С. 384.
3. Воевода Е. В. Основы профессиональной языковой подготовки студентов-международников / Е. В. Воевода // ГУУ: Вестник университета (Государственный университет управления). – 2011. – № 10. – С. 25–28.
4. Еремина И. И. Роль информационных технологий в повышении качества подготовки бакалавра-юриста по направлению “Международные отношения” / И. И. Еремина // Современные исследования социальных проблем. – 2012. – № 11 (19).
5. Лагутенко О. Б. Сучасні впровадження програмно-методичного забезпечення у навчальний процес та управління вищим навчальним закладом освіти / О. Б. Лагутенко, С. М. Яшанов // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова (Серія “Педагогічні науки: реалії та перспективи”) : зб. наук. праць / за ред. П. В. Дмитренка, В. Д. Сиротюка. – Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2008. – Вип. 11. – С. 48–53.
6. Торкунов А. В. Педагогика и подготовка специалистов-международников / А. В. Торкунов // Вестник МГИМО-Университета. – 2013. – № 1. – С. 7–8.

Стаття надійшла до редакції 17.11.2014.

Градецкая Н. М. Влияние интеграционных процессов на формирование профессиональных компетенций юриста-международника

В статье рассматриваются вопросы модернизации и повышения качества подготовки юристов-международников. Определено, что эффективность подготовки "международников" в образовательном процессе может быть обеспечена посредством реализации принципа систематизации и междисциплинарной дифференциации элементов профессиональной компетентности. Важное значение при этом имеет учёт принципа взаимодействия сферы образования, ориентация на современные инновационные методы обучения.

Ключевые слова: юрист-международник, информационные технологии, цифровые образовательные ресурсы, лекции с использованием информационных материалов, мультимедийные технологии, инновационные методы.

Gradecka N. The Integration Processes Influence on Professional Competences Forming of International Lawyer

The article covers the questions of modernization and improving education quality in international lawyers training process on the contemporary stage. The features and conditions of the competence formation process among future international lawyers are analyzed. The aspects of information technologies application in improvement of lawyer training quality, methodical and technological advantages of digital educational resources in training are considered. The basic functions of Internet within the educational system and its role in the educational process are defined.

The main requirements of the social order of post-industrial information society for higher education – training the graduates, capable to be guided in a huge flow of information, to apply new information technologies and various information sources in the future professional activity effectively. This fact indicates necessity of introduction of innovative approaches in higher education training, including innovative educational programs, and also focuses on transition to training with the latest information technologies application.

Modern problems of learning professionally oriented English by international law students are described. There is also a need to improve the English-speaking training for lectures teaching the operating disciplines because the great deal incoming information is exactly in English version nowadays. In demand are the education programs holding within English pipeline especially in MA course.

The improvement specific in teaching specialists in the field of international law and international relations consists in that this category must be taught to not only professional abilities and skills but also willingness to make decision, take responsibility for these decisions, to carry out professional activity in foreign language. It is educed that foreign languages historically are a professional dominant in preparation of lawyers-specialists in international law.

Examining forming of professional competences, it is significant their dialectical intercommunication with cultural competences.

A of professional skills forming process must be sent to forming of future specialist personality as the transmitter of general and professional world view, valued orientations, persuasions. To gain the mentioned goal is possible on the basis of intersubject integration, that mediate integrity, unity of personality and professional development of a person.

Key words: international lawyer, information technologies in training, digital educational resources lectures with presentations, multimedia technologies, innovative, international relations, content of professional education, competence-based approach.